

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย และได้รับการยอมรับนับถือกันโดยทั่วไป ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนกว่าร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พระมหากษัตริย์ไทยได้อาราธนาพระภิกษุเถรวาทีเชื้อสายลังกาจากเมืองนครศรีธรรมราชมาเป็นแบบอย่างปรับปรุงการพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์และเหมาะสมกับลักษณะของคนไทยจนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ และได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับพระสงฆ์ลังกาอีกหลายครั้ง ในสมัยต่อมาจนพระพุทธศาสนาและเถรวาทีได้เจริญมั่นคงอยู่ในประเทศไทย และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยแทบทุกด้านมาจนทุกวันนี้ (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, 2526) ดังจะเห็นได้จากจำนวนวัด พระภิกษุสามเณร และอัตราส่วนของผู้นับถือพระพุทธศาสนาว่าในประเทศไทยมีวัดและสำนักสงฆ์อยู่จำนวน 58,004 วัด พระภิกษุ 288,637 รูป สามเณร 123,643 รูป พุทธศาสนิกชน 53,403,919 คน (กรมการศาสนา, 2533) อันเป็นเครื่องแสดงถึงความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้นมีวัดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากต่อพระพุทธศาสนา วัดเป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อเป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระศาสนาของพระภิกษุสามเณร (กิริติ ศรีวิเชียร, 2526) วัดยังเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา วัดเป็นแหล่งการศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวที่ให้การศึกษาแก่ราษฎรโดยให้ทั้งความรู้และวิชาชีพ โดยมีวัดเป็นโรงเรียนและมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูอาจารย์ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2529) วัดจึงเป็นสถานให้การศึกษาสำหรับพระสงฆ์และประชาชนมาแต่โบราณกาล พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ซึ่งได้ทรงทำนุบำรุงสนับสนุนในการศึกษาของพระสงฆ์มาโดยตลอด ครั้นถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อารยธรรมตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาอย่างมากมาย ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้ทรงเล็งเห็นว่าจะต้องมีการปรับปรุงบ้านเมืองและพัฒนาให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ และสิ่งที่พระองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าจำเป็นเร่งด่วน

คือการศึกษาสำหรับราษฎรทั่วไปให้ดีขึ้นตามอย่างตะวันตก และได้ทรงให้ความสำคัญรวมถึงการศึกษาของสงฆ์ด้วย เพราะทรงเห็นว่าวัดเป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นกำลังสำคัญทั้งในแง่ที่จะช่วยยกระดับการศึกษาของมวลชนได้ จึงทรงสถาปนามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้น เพื่อเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงของพระภิกษุสามเณร (ชาย โพธิธิดา, 2532) แต่ในการจัดการศึกษาของสถาบันทั้งสองแห่งเป็นจริงเป็นจังในรูปของมหาวิทยาลัยนั้นเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา

นับแต่เริ่มมีการจัดการศึกษาของสงฆ์ในรูปมหาวิทยาลัยนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งก็ได้มีบทบาทในด้านจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรทั้งด้านพระปริยัติธรรมและวิทยาการอันทันสมัย และยังเป็นสถาบันการศึกษาหรือทางผ่านสำหรับผู้ด้อยโอกาสในการศึกษาอีกด้วย จะเห็นได้จากพระเณรส่วนใหญ่ที่บวชอยู่ประจำที่วัดและศึกษาเล่าเรียนนั้น เป็นพวกที่มาจากชนบทไม่ต่ำกว่า 90% (พระเทพเวที, 2531) อันเป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ให้พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นนำความรู้ที่ได้รับไปบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งยังก่อให้เกิดภูมิปัญญาและทัศนคติที่กว้างไกล อันเป็นการเอื้ออำนวยให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจ ชำรงพระศาสนาและเป็นที่พึ่งแก่ตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น บัณฑิตที่จบจากสถาบันทั้งสองแห่งไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท ปริญญาเอกทั้งในมหาวิทยาลัยในเอเชีย ยุโรป และอเมริกา กลับมาและมีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ทั้งงานฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายอาณาจักร (ศรีพัฑ มินะกนิษฐ, 2532)

การจัดดำเนินงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญ ๆ จนได้รับการยอมรับจากมหาเถรสมาคมให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อปี พ.ศ. 2512 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532) และในปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลให้การรับรองวิทยฐานะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ให้มีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยทางอาณาจักรเมื่อปี พ.ศ. 2527 (พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา, 2527) และในปัจจุบันมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งก็ได้เปิดสอนหลักสูตรบัณฑิตศึกษาขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 และมีผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาโทเป็นรุ่นแรกในปีการศึกษา 2533 ซึ่งแต่เดิมผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดของคณะสงฆ์แล้วอยากจะศึกษาต่อให้สูงกว่านั้นจะต้องไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศหรือสถาบันการศึกษาทางอาณาจักร ก็จำเป็นจะต้องลี้กออกไปศึกษา (พระราชวรภุมิ, 2532) การดำเนินงานที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จนก้าวเข้ามาสู่ยุคของความเป็นมหาวิทยาลัยสากลมากขึ้น มีรูปแบบการบริหาร วิชาการ โครงสร้างของสภายานและการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงภารกิจของ

มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ได้ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ว่าได้กระทำการกิจใดบ้างและสอดคล้องตามหลักการอุดมศึกษา อันได้แก่ การกิจด้านการผลิตบัณฑิต วิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคมและการถ่ายทอดวิชา วัฒนธรรม (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, 2518) อย่างที่มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาการฝ่ายอาณาจักรได้ยึดถือและปฏิบัติกันอยู่หรือไม่ โดยเหตุที่ยังมิได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์ถึงภารกิจต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่กระทำอยู่อย่างต่อเนื่องจากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ โครงสร้างและภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์เกี่ยวกับภารกิจของ

มหาวิทยาลัยสงฆ์

3. วิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา แห่งประเทศไทยทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ หมายถึง บทบาทหรือหน้าที่หรือกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ดำเนินการอยู่อย่างเด่นชัดและต่อเนื่องตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน

มหาวิทยาลัยสงฆ์ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ที่จัดการศึกษาทั้งใน ด้านวิชาพระพุทธศาสนาและทางโลกสู่ควบคู่กันไปในปัจจุบัน ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งซึ่ง

มหาเถรสมาคมได้รับรองวิเทศฐานะแล้วคือ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้บริหาร หมายถึง อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบหรือมีความรู้เกี่ยวกับการกิจเฉพาะด้านตามคำแนะนำของผู้บริหาร

อาจารย์ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (บรรพชิตและฆราวาส)

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ โครงสร้างและภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. สัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์ เกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และภารกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์
3. สืบสวนการดำเนินการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามภารกิจที่สรุปได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์
4. สืบสวนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานภารกิจต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์จากคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วยแบบสอบถาม

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. เอกสารต่าง ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติ ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ บันทึกเกี่ยวกับหนังสือราชการ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์
3. คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยสงฆ์

- รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็น โดยแบบสอบถามอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงขล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในลักษณะ
คำบรรยาย
- นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์จัดลำดับในรูปแบบความเรียง
- นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลมาหาความถี่และ
ร้อยละ และรายงานผลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ภารกิจของมหาวิทยาลัยสงขลนี้จะทำให้ทราบถึงภารกิจที่แท้จริง
ตลอดจนการดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงขล ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย การบริหาร และการวางแผนพัฒนาสถาบัน
ด้านภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยสงขล
- ผลการวิจัยจะให้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐ ในการหาทาง
ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรับรองมหาวิทยาลัยสงขลต่อไป

